

**UNIVERSITATEA „BABEȘ – BOLYAI” CLUJ – NAPOCA
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ECONOMICE
ȘI GESTIUNEA AFACERILOR
DEPARTAMENTUL DE ECONOMIE POLITICA**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ÎN ROMÂNIA DUPĂ 1990

**Coordonator științific
Prof. univ. dr. Gheorghe Popescu**

**Doctorand
Hordău Anne - Marie**

**Cluj – Napoca
2012**

Cuprins

Introducere.....	1
-------------------------	----------

CAPITOLUL I ECHILIBRUL ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ.....	6
--	----------

1.1 Evoluția conceptului de piață a forței de muncă.....	6
--	---

1.2 Caracteristicile și funcțiile pieței forței de muncă.....	8
---	---

1.3 Delimitări conceptuale privind echilibrul economic.....	17
---	----

1.4 Principalele forme ale echilibrului economic.....	20
---	----

1.5 Delimitări conceptuale ale ocupării resurselor de muncă.....	21
--	----

1.6 Teorii privind echilibrul economic și ocuparea resurselor de muncă.....	22
---	----

1.6.1 Concepția despre echilibru și ocuparea forței de muncă la mercantiliști și fiziocrați.....	22
--	----

1.6.2 Adam Smith , rolul „mâinii invizibile” și echilibrul ocupării forței de muncă.....	23
--	----

1.6.3 Thomas Malthus –între problemele creșterii populației și realizarea echilibrului economic.....	24
--	----

1.6.4 Karl Marx și viziunea sa asupra ocupării și echilibrului economic.....	25
--	----

1.6.5 Optica neoclasică asupra pieței forței de muncă.....	27
--	----

1.6.6 Echilibrul economic și problema ocupării forței de muncă în opera lui J.M.Keynes.....	30
---	----

1.6.7 Modele de echilibru propuse de succesorii lui J.M.Keynes.....	33
---	----

Concluzii preliminare.....	45
-----------------------------------	-----------

CAPITOLUL II OCUPAREA ȘI ȘOMAJUL ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1990-2008	
--	--

2.1 Evoluția pieței forței de muncă din România în perioada 1990-2008.....	47
--	----

2.1.1 Analiza populației în vârstă de muncă.....	51
--	----

2.1.2 Analiza pieței forței de muncă după nivelul ocupării.....	54
---	----

2.1.3 Analiza numărului de angajați după tipul activității în perioada 1990-2008.....	56
---	----

2.1.4 Analiza ratei de activitate pe medii.....	58
---	----

2.1.5 Analiza pieței forței de muncă din punct de vedere al discriminării între sexe.....	61
2.2 Particularități și evoluții ale șomajului în România în perioada 1990-2007.....	63
2.2.1 Cauzele și evoluția șomajului în România în perioada 1990-2007.....	63
2.2.2 Analiza structurală a șomajului în România după anul 1990	72
2.2.3 Rolul IMM-urilor în ocuparea forței de muncă în România.....	84
2.2.4 Analiza pieței forței de muncă din România.....	94
2.2.5 Modelarea în dinamică a evoluției ratei șomajului în România.....	99
2.2.6 Curba lui Phillips sau relația șomaj – inflație în România.....	110
2.2.7 Analiza relației dintre șomaj, inflație, salariu și P.I.B în România.....	124
2.2.8 Politica economică, realizarea echilibrului economic și ocuparea resurselor de muncă în România.....	131
2.2.9 Politici de reducere a șomajului și de creștere a gradului de ocupare în România.....	135
<i>Concluzii preliminare</i>	152

CAPITOLUL III PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI ȘOMAJUL ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ.....154

3.1 Profilul socio economic al regiunii Nord Vest.....	154
3.1.1 Evoluții economice în regiunea Nord Vest.....	156
3.2 Structura economică și ocuparea forței de muncă în regiunea Nord-Vest.....	161
3.3 Piața forței de muncă în județul Maramureș.....	168
3.4 Cercetare privind impactul fluctuației forței de muncă asupra agenților economici în județul Maramureș.....	189
3.4.1 Analiza pieței forței de muncă la nivelul județului Maramureș.....	190
3.4.2 Analiza pe bază de chestionare a situației de pe piața forței de muncă din județul Maramures.....	208
<i>Concluzii preliminare</i>	225

CONCLUZII FINALE.....227

BIBLIOGRAFIE240

ANEXE

Cuvinte cheie: șomaj, echilibru, piața forței de muncă, ocupare, dezechilibru, rata șomajului.

INTRODUCERE

În demersul științific întreprins ne-am focalizat preocupările de cercetare spre problematica existentă pe piața forței de muncă din România după anul 1990, evidențiind aspectele teoretice și practice privind ocuparea și echilibrul pornind de la identificarea limitelor evaluării în contextul actual și ajungând la identificarea de soluții care să contribuie la diminuarea șomajului și la creșterea eficienței utilizării forței de muncă.

Astfel, putem considera că obiectivul major al cercetării întreprinse îl reprezintă analiza modificărilor apărute pe această piață după 1990 precum și modelarea în dinamică a evoluției ratei șomajului în România.

Ocuparea forței de muncă și șomajul sunt două fenomene care produc consecințele cele mai profunde în activitatea economică și socială a unei țări. Respectul față de om, față de valoarea pe care el o produce trebuie să devină o prioritate de prim rang în agenda cotidiană a guvernanților. În fond, economia studiază modul în care indivizii, firmele, guvernul și alte organizații din societate fac alegeri și cum determină aceste alegeri folosirea resurselor societății. Din ce în ce mai mult, în țările avansate economic s-a impus opinia conform căreia calitatea guvernării, eficiența managementului guvernamental sunt apreciate prin prisma rezultatelor în ceea ce privește utilizarea resurselor de muncă.

Adesea tindem să uităm faptul că resursele care produc în cea mai mare parte profitul mult dorit nu sunt cele financiare sau mașinăriile din curtea întreprinderii, ci oamenii care folosesc aceste resurse și produc cu ajutorul lor valoarea adăugată numită profit. De felul în care oamenii sunt educați, antrenați și conduși depinde succesul și performanța unei economii. Încă de la Adam Smith, părintele economiei politice moderne, s-a observat că avuția națională este dată de gradul de ocupare al populației, de nivelul ei de calificare și de instruire. Deși faptul că o societate este atât de eficientă pe cât sunt oamenii care o compun constituie un adevăr incontestabil, încă nu se acordă o atenție suficientă modului în care este pregătită și folosită forța de muncă. Existența unor angajați care nu reușesc să țină pasul, pe plan profesional, cu mutațiile care au loc într-o economie în tranziție reprezintă o problemă care preocupă tot mai mult pe guvernanți. Experiența căpătată de aceștia în economia de comandă constituie, mai degrabă o frână decât un atu. Se apreciază astfel că țările în curs de

dezvoltare sunt de fapt slab administrate.

O societate care nu face decât să perpetueze nivelul de viziune, de statut și de realizare de astăzi, și-a pierdut capacitatea de adaptare. Și deoarece singurul lucru constant din natura umană este schimbarea, ea nu va fi în stare să supraviețuiască într-o zi de mâine schimbată. O națiune care nu este capabilă de a se autoperpetua eșuează. De aceea, societatea trebuie să-i furnizeze astăzi pe cei care o pot conduce mâine.

Trebuie să-și reînnoiască capitalul uman. Trebuie să-și formeze în permanență resursele de muncă. Nu trebuie pierdut din vedere că specialiștii pe care sistemul educațional și de învățământ îi formează astăzi, vor trebui să fie pregătiți pentru a răspunde exigențelor viitoare.

Dacă predicția despre dispariția „slujbei pe viață“ și creșterea „carierelor de portofoliu“ se confirmă, atunci apariția și declinul ocupațiilor vor fi atât de rapide încât oamenii vor fi întotdeauna nesiguri în ceea ce îi privește. Experiența angajării și concedierii la intervale destul de mici de timp va deveni o trăsătură a vieților noastre și, indiferent de tehnicile implicate, va trebui să învățăm cu toții să le cunoaștem și să le utilizăm și în folosul nostru personal nu numai al organizațiilor care le aplică.

Omul trebuie situat în centrul oricărei cercetări asupra dezvoltării și evoluției sistemului economic. În acest sens, abordarea problemei ocupării forței de muncă și a șomajului reprezintă o prioritate absolută a cercetării științifice. Poate una dintre cele mai stringente probleme ale lumii contemporane este incapacitatea societății de a utiliza principala resursă economică de creștere și dezvoltare: forța de muncă. Crearea condițiilor pentru ca factorul muncă să se manifeste activ și creator constituie una dintre problemele social-economice majore cu care se confruntă toate țările lumii contemporane.

Creșterea și dezvoltarea economică sunt obiective fundamentale ale economiei naționale, strâns legate de resursele utilizate. Șomajul reprezintă o teribilă risipă de resurse. Principala resursă o reprezintă factorul muncă. În condițiile în care omul, cu forța sa de muncă, constituie resursa regenerabilă cea mai prețioasă și practic nelimitată, folosirea sa la nivelul cel mai eficient și mai deplin posibil s-a constituit și rămâne o constantă a preocupărilor tuturor factorilor de decizie; altfel spus, găsirea celor mai potrivite căi de luptă împotriva șomajului constituie o necesitate obiectivă. Varietatea și complexitatea fenomenului, a formelor sale de manifestare, a

implicațiilor multiple, directe sau indirecte în aproape toate componentele organismului economico – social fac deosebit de dificilă o asemenea sarcină.

Existența șomajului este nu numai dovada cea mai elocventă a incapacității societății de a utiliza cel mai important factor de producție, dar și dovada trecerii omului pe un plan secundar. Schimbările din decembrie 1989 au dus, pentru unii, la standarde de viață mai ridicate. Dar o substanțială parte a populației a fost exclusă de la tendința crescătoare de prosperitate. Cel mai evident semn de excludere este șomajul (pierderea locului de muncă și imposibilitatea obținerii unui nou loc de muncă).

Șomajul stă în spatele deteriorării multor indicatori socio-economici. El reduce veniturile, crește sărăcia, crește inegalitățile, erodează capitalul uman, crește criminalitatea, anxietatea, crește povara ajutoarelor sociale și taxelor. El reflectă atât ineficiența economică (risipa de resurse) cât și disperarea umană. Reprezintă o sursă majoră de mizerie umană. Persistența șomajului subminează coeziunea socială și încrederea în instituțiile democratice și economia de piață.

Keynes a spus-o fără ocolișuri. Șomajul și sărăcia sunt cauze majore de instabilitate politică. Guvernanții știu asta și de obicei șomajul este prima problemă pe agenda lor. S-a vorbit mult, s-a scris mult, s-a promis mult în legătură cu creșterea ocupării și combaterea șomajului. Cu toate că au existat experiențe pozitive în acest sens (politicile keynesiste), în condițiile actuale nu există o soluție unică, general aplicabilă, ci doar măsuri pentru situații precis delimitate, accentul căzând până acum pe tratarea și nu pe prevenirea șomajului.

Deși prevenirea șomajului implică costuri economice și sociale mai scăzute în comparație cu reducerea șomajului, aceasta continuă să rămână mai mult o sintagmă teoretică decât o realitate practică. Ca urmare, problema ocupării forței de muncă și șomajului trebuie să fie concepute și abordate ca obiective strategice. Prevenirea șomajului ridică o altă problemă strategică, cea a priorității care trebuie acordată științei și învățământului, ca investiții în capitalul uman.

Analiza situației pieței forței de muncă din România conduce la concluzia (bazată pe evoluția principalilor săi indicatori) că, în ultimul timp, a apărut un fenomen mult mai îngrijorător decât șomajul și anume, erodarea ocupării, precarizarea populației ocupate în sfera salarială. Au apărut și se dezvoltă diferite forme de ocupare precară și de subocupare involuntară, noi forme mixte între slujba regulată și raportul de muncă precar. Natura ocupării a suferit schimbări dramatice, de la munca cu normă întreagă la contractul de muncă cu timp parțial, de la munca slab calificată spre înalta

calificare. A avut loc o degradare și o precarizare a ocupării, s-au înrăutățit condițiile de muncă. În anumite cazuri se încalcă drepturi de bază ale angajatului, forțându-l să lucreze în condiții de exploatare, periculoase, dăunătoare sănătății. Nimeni nu se preocupă, în mod serios, de termenii în care este oferită munca plătită și care sunt drepturile și obligațiile ambelor părți semnatare ale contractului de muncă.

Piața forței de muncă, având în centrul atenției omul și interesele sale, deține locul central în sistemul pieței factorilor de producție, forța de muncă fiind considerată factorul de producție activ și determinant. Echilibrul dintre cererea și oferta de forță de muncă fiind considerată factorul de producție activ și determinant. Importanța realizării echilibrului pieței forței de muncă rezultă din rolul decisiv al resurselor umane în procesul dezvoltării economico-sociale. Deoarece ocuparea resurselor de muncă, reprezintă conținutul principal, fundamentul existenței și funcționării pieței forței de muncă, pentru realizarea echilibrului pe această piață în condițiile realizării echilibrului macroeconomic, este necesar să avem în vedere că formarea și funcționarea acestei piețe este un proces fundamental și complex.

Importanța pe care o are piața forței de muncă, prin prisma bunului tranzacționat pe această piață a constituit unul din argumentele care a stat la baza opțiunii noastre pentru tema "Piața forței de muncă în România după anul 1990,,.

Fiind o temă de cercetare deosebit de complexă, cu puternice implicații economice și sociale, lucrarea de față îmbină abordările de ordin teoretic cu cele analitice. În abordarea teoretică se urmărește clarificarea conceptuală a noțiunilor de piață a forței de muncă, echilibru economic și ocuparea forței de muncă. Abordarea analitică urmărește evidențierea proceselor și tendințelor din sfera ocupării resurselor de muncă atât la nivel național, cât și la nivelul județului Maramureș.

Lucrarea prezentată se dorește a fi o analiză cât mai profundă asupra pieței forței de muncă după 1990.

Motivatia cercetării

Piața forței de muncă constituie, în permanență un subiect de mare actualitate deoarece pe această piață se tranzacționează una dintre cele mai importante resurse: forța de muncă.

Deși manifestările de pe această piață nu reprezintă o noutate, considerăm interesant de evidențiat situația înregistrată în perioada 1990-2008 în România ca urmare a parcurgerii unei noi etape în cadrul economiei țării.

În acest context, motivația pentru alegerea acestei teme o considerăm destul de consistent, putând fi rezumată astfel:

- Dorința de familiarizare cu o tematică extrem de actuală și deosebit de importantă, sub aspectul sferei de cuprindere și a implicațiilor economice presupuse, avem de a face cu o piață care prin intermediul unor disfuncționalități care se pot ivi are impact asupra vieții a zeci de milioane de persoane; cu o dimensiune socială deloc de neglijat.
- Dorința de a descoperi metode de analiză și de cuantificare a fenomenelor ce apar pe această piață.

Consideratii asupra ariei de acoperire a studiului

Lucrarea pe care o propunem se dorește a fi o invitație la studiul unei tematici actuale și interesante .

Dincolo de aspectele teoretice vom prezenta și o analiză privind piața forței de muncă la nivelul țării noastre după 1990 , dar și o particularizare a fenomenelor care au avut loc în acest interval la nivelul județului Maramureș.

Studiul nostru este structurat în trei părți principale:

- Partea I dedicată cu predilecție aspectelor teoretice privind echilibrul și ocuparea forței de muncă;
- Partea a II a cuprinde aspecte privind ocuparea și șomajul , diverse analize privind evoluția pieței forței de muncă, modelarea în dinamică a forței de muncă;

Ultima parte constituie o radiografie a județului Maramureș din punct de vedere al cercetării efectuate asupra pieței forței de muncă. Astfel s-a recurs la o analiză mergând pe aceeași structură ca la nivelul țării , dar și o analiză bazată pe chestionare aplicate unui număr de agenți economici de pe raza județului.

La final sunt enunțate o serie de elemente concludive , de idei considerate importante în contextul acestui studiu și sunt evocate direcții viitoare de cercetare pe care ne propunem să le abordăm în perioada următoare.

Limite ale cercetării, obiective, metodologie utilizată

Lucrarea pe care o propunem aici se dorește a fi debutul unui studiu mai complex privind piața forței de muncă , având în vedere un demers de modernizare al acestuia pe măsură ce vom observa variabile mai relevante.

Ceea ce ne am propus este înainte de toate o prezentare cat mai completă a situației de pe piața forței de muncă în contextul unei realități clare:

- definirea conceptelor de echilibru și ocupare a forței de muncă precum și o trecere în revistă a principalelor teorii privind echilibrul și ocuparea.

Un alt obiectiv pe care ni l-am propus a fost prezentarea evoluției de pe piața forței de muncă din România în perioada 1990-2008. Astfel am analizat piața forței de muncă după nivelul ocupării , numărul de angajați, tipul activității , mediul de rezidență, discriminarea între sexe.

În faza documentării științifice am apelat cu precădere la documentare bibliografică , vizând următoarele axe:

- noțiunea de piață a forței de muncă , ocupare, echilibru economic –terminologie, abordări, locul ocupat în cadrul economiei contemporane;
- modalități și metode de analiză a situației de pe piața forței de muncă;
- modelarea în dinamică a evoluției ratei șomajului ;
- modul de realizare a unei analize pe bază de chestionare privind piața forței de muncă la nivelul Județului Maramureș.

Parcurgerea surselor bibliografice a fost acompaniată de elemente de documentare directă – culegere de date statistice , conceperea și aplicarea de chestionare , discuții cu specialiștii în materie.

Dintre ipotezele de lucru formulate aici , evocam aici câteva:

- O instabilitate de durată asupra pieței forței de muncă poate atrage un dezechilibru general al economiei ;

- Perioada cuprinsă între anii 1990-2008 a fost marcată de o evoluție neliniară a ratei șomajului și am dorit să vedem evoluția exactă a acestora;
- Analiza relației dintre șomaj , inflație , salariu și PIB în România;
- Problematika existentă la nivelul județului Maramureș în ceea ce privește piața forței de muncă;
- Analiza pe bază de chestionare a situației de pe piața forței de muncă din Maramureș.
- Gasirea de propuneri adecvate în vedea diminuării efectelor negative ce pot apărea pe această piață ca urmare a existenței unor disfuncționalități.

Am pus un accent special pe observarea și analiza atentă a realității economice urmărind, acolo unde e cazul:

- relații de interdependență;
- relații de subordonare ;
- legături cauzale ;
- relații de succesiune .

Dintre mijloacele utilizate în vederea verificării ipotezelor, amintim inferarea- operațiunea logică prin care se admite o judecată , al cărei adevăr nu este verificabil direct, în virtutea unei legături a ei cu alte judecăți considerate adevărate, inducția – formă de inferare, de cunoaștere a realității, de apropiere de adevăr , pornind de la premise particulare(cazuri individuale)către general , către ipoteze și concluzii generale , ori deducția – formă de inferare care parcurge drumul de la general la particular .

Am urmărit să ilustrăm faptele descrise prin succinte studii de caz , referiri la evenimente reale , din dorința de a face o radiografie cât mai fidelă a realității , precum și implicațiile care pot apărea.

Finalul lucrării conține prezentarea unor concluzii generale, care rezultă în urma sintetizării rezultatelor cercetării noastre legate de piața forței de muncă după anul 1990 și oferă anumite propuneri care ar putea conduce la diminuarea șomajului .

Sperăm ca prin lucrarea de față sa stimulăm interesul privind modalitățile de diminuare și eradicare a șomajului tuturor celor care pot lua decizii în acest sens , dar și celor care vor continua cercetările în acest domeniu.

CAPITOLUL 1

CAPITOLUL I ECHILIBRUL ȘI OCUPAREA FORȚEI DE MUNCĂ

În cadrul capitolului I , intitulat “Echilibrul și ocuparea forței de muncă ” am urmărit ca și obiective de cercetare următoarele :

- ❖ prezentarea evoluției conceptului de piață a forței de muncă ;
- ❖ reliefarea principalelor caracteristici și funcții ale acestui tip de piață , în acest sens punând accent pe ceea ce înseamnă multidimensionalitatea, gradul ridicat de rigiditate și sensibilitate condiționând în acest sens echilibrul economic și social – politic; gradul ridicat de imperfecțiune, gradul scăzut de flexibilitate cu influența pe care acesta o are.
- ❖ trecerea în revistă a delimitărilor conceptuale privind echilibrul economic , noțiune întâlnită în mai multe discipline , precum și prezentarea principalelor forme ale echilibrului economic.
- ❖ surprinderea teoriilor economice ce au alocat un rol important prezentării teoriilor ce vizează ocuparea forței de muncă, identificarea soluțiilor propuse de către aceștia.

Importanța ocupării într-o economie rezultă din multiplele roluri pe care le îndeplinește: rol economic, educativ-formativ, social.

Ocuparea – în sensul cel mai cuprinzător al noțiunii – este singurul mecanism de asigurare a securității și protecției sociale pentru persoanele aflate temporar în dificultate, prin crearea resurselor necesare susținerii unei protecții sociale decente și echitabile. În acest cadru echilibrul dintre mecanismele de prelevare/protecție socială și cele de transferuri sociale au o relevanță deosebită.

Șomajul este considerat un fenomen normal, un mecanism de realocare a resurselor de muncă în funcție de volumul și structura cererii sistemului productiv, care însoțește permanent procesul de dezvoltare economică și socială a fiecărei țări. În limitele normale de circa 3-4% și durată relativ scurtă, șomajul poate juca un rol pozitiv atât la nivel global, cât și individual, în sensul stimulării flexibilității forței de muncă și sporirii productivității muncii și formării unui comportament adecvat ridicării calității muncii, stimulării educației și îmbunătățirii disciplinei muncii. În schimb, proporțiile mari și ratele ridicate ale șomajului provoacă uriașe pierderi de potențial economic și este un permanent pericol social. Astfel, șomajul conduce la mari pierderi de producție și de venituri ale societății, la degradarea calificării, îndemnării individuale, la pierderi de venit și statut social, la descurajare și demotivare, la sărăcirea familiei etc.

Având în vedere cele prezentate anterior, precum și multiplele transformări pe care le înregistrează piața forței de muncă sub impactul tranziției din România, considerăm că problema ocupării și a șomajului prezintă o deosebită importanță și merită să fie abordată. În literatura economică există opinia conform căreia o societate este tot atât de eficientă economic și social, tot atât de performantă, de funcțională, pe cât de interesanți, motivați, satisfăcuți și eficienți sunt oamenii care o compun. Ocuparea devine astfel o componentă de bază a dezvoltării umane durabile, cu impact puternic inclusiv asupra relațiilor intra și intergeneraționale. Ocuparea forței de muncă trebuie privită ca o problemă a funcționării tuturor piețelor și nu ca o problemă specifică pieței forței de muncă, deoarece prin sistemul de conexiuni și de comunicare cu celelalte piețe, piața forței de muncă primește și preia impulsuri dezechilibrate pe care, prin mecanisme și forme specifice le retransmite acestora amplificând dezechilibrele deja existente.

Realizarea ocupării depline și diminuarea șomajului privită ca modalitate principală de realizare a echilibrului macroeconomic și a dezvoltării umane durabile, ar putea reduce dezechilibrele manifestate atât pe piața forței de muncă cât și pe celelalte piețe interne și internaționale, să contribuie la realizarea unui echilibru economic și social mai bun. Prin urmare, crearea condițiilor pentru ca factorul muncă să se manifeste activ și creator reprezintă una din problemele social economice majore cu care se confruntă economia oricărei țări.

Eficiența unei economii naționale se află în strânsă legătură cu nivelul ocupării forței de muncă. Stabilitatea și performanța unui sistem economic, nivelul de civilizație

atins , sunt apreciate atât prin prisma indicatorilor ce reflectă calitatea, cantitatea și diversificarea bunurilor și serviciilor oferite pe piața internă și externă , nivelul și evoluția prețurilor și veniturilor , cât și prin prisma stării, structurii, evoluției și perspectivelor conferite ocupării resurselor de muncă, într-un context social-economic și tehnico-științific foarte dinamic.

CAPITOLUL II OCUPAREA ȘI ȘOMAJUL ÎN ROMÂNIA ÎN PERIOADA 1990-2008

Obiective urmărite :

Pentru capitolul al II lea ne –am propus ca obiective analizarea situației privind ocuparea și șomajul în România, în intervalul 1990-2008, interval de timp considerat de noi demn de a fi analizat deoarece surprinde transformari si modificari importante in economia României. Astfel, este vorba de dorința de a trece la o economie de piață , trecere realizată prin mai multe etape dar și surprinderea modificărilor în ceea ce privește economia inclusiv în perioada de boom economic până la apariția crizei economice.

Astfel, am avut ca țintă:

- ❖ analiza populației în vârstă de muncă în scopul identificării unui potențial de forță de muncă activă precum și realizarea unei previziuni privind nivelul populației în perioada 2015-2025;
- ❖ realizarea unei analize privind nivelul ocupării pe piața forței de muncă , în vederea efectuării unei radiografii asupra nivelului ocupării după statut profesional în intervalul 1990-2008 și a modificărilor care au apărut precum și în scopul propunerii unor considerații privind realizarea unei formări a forței de muncă în directă corelație cu nevoile existente și în scopul evitării apariției unui număr mare de șomeri , ca urmare a reintegrării pe piața forței de muncă.
- ❖ analiza numărului de angajați după tipul activității prestate în scopul identificării fluctuațiilor care apar în sectoarele economice , sub aspectul ocupării forței de muncă.
- ❖ studiu empiric privind rata de activitate pe medii, pornind de la situația migrației între mediul rural și urban, atât pe fondul industrializării înainte de

anul 1990 , cât și ca urmare a reducerii numărului persoanelor angrenate în activități de ordin agricol.

- ❖ un alt obiectiv l-a reprezentat surprinderea evoluției șomajului în perioada 1990-2007 ; o analiză structurală , categorii afectate , în funcție de sex sau nivel de pregătire ; grupe de vârstă, etc.
- ❖ un alt obiectiv urmărit l-a reprezentat surprinderea evoluției șomajului în perioada 1990-2007 ; o analiză structurală a acestuia ce urmărește categoriile afectate în funcție de nivelul de pregătire, sex, grupe de vârstă, etc.
- ❖ aflarea unor relații de cauzalitate între variabilele caracteristice și modelarea legăturilor dintre ele. Cea mai cunoscută teorie legată de piața forței de muncă este Curba lui Phillips. Analiza econometrică va fi focalizată asupra relațiilor care există între rata inflației și rata șomajului pe piața românească. Mergând pe ideea teoriilor economice menționate mai sus, în cadrul analizei au mai fost incluse alte două variabile – PIB-ul României și salariul mediu trimestrial în România.

În urma analizei efectuate se observă că în ceea ce privește schimbările care au loc pe piața forței de muncă se înscriu următoarele:

- ❖ modelul demografic al țării noastre înainte de 1989 a fost caracterizat de măsuri invazive pentru ajustarea factorilor demografici: creșterea ratei natalității, stoparea fenomenului de emigrare a populației , un nivel ridicat al fertilității. După anul 1990 liberalizarea și în ceea ce privește a comportamentului a fost asociat cu o amânare a numărului de nașteri , un nivel ridicat de emigrație datorat posibilității liberei concurențe a oamenilor , o politică activă în cadrul metodelor de contracepție.
- ❖ din punct de vedere numeric cea mai importantă descreștere se înregistrează în intervalul de vârstă cuprins între 20-24 de ani și 25-29 de ani .Pe de o parte poate fi privită ca un segment al populației ce își continuă studiile, dar în ceea ce privește cel de al doilea segment 25-29 de ani există posibilitatea ca aceștia să nu se mai regăsească în viitor în cadrul economiei naționale ca urmare a fluxului migraționist.
- ❖ segmentul cu creșterea cea mai rapidă este reprezentată de segmentul cu vârsta cuprinsă între 35-39 de ani. Persoanele cu vârsta în jur de 40 de ani sunt profesionale , mature , pot avea o contribuție semnificantă la progresul economic. Având în vedere faptul că au fost prezenți în câmpul forței de muncă

în timpul tranziției dau dovadă de o mare mobilitate și pot fi pilonul unei dezvoltări sustenabile a întregii economii.

- ❖ Segmentul format din cei între 50-59 de ani a crescut și poate deveni un factor generator de tensiuni pe piața forței de muncă. La această vârstă, mobilitatea profesională se diminuează, pentru persoanele concediate apare un sentiment de descurajare și marginalizare.
- ❖ piața forței de muncă nu poate reține forța de muncă cu ajutorul atributelor sale ceea ce reprezintă un dezavantaj față de alte piețe ale Uniunii Europene care oferă cel puțin salarii mai mari.
- ❖ nu există încă o cultură privind munca. Muncitorii/angajații români au un comportament care este foarte flexibil și ușor de adaptat atunci când lucrează peste graniță și extrem de conservativ atunci când sunt angrenați în activități din propria țară.
- ❖ începând cu anul 1990 reducerea numărului de angajați la nivelul întregii economii s-a înregistrat în toate sectoarele. În agricultură numărul celor antrenați s-a diminuat anual, având un ritm de 32,3 mii de persoane în fiecare an, ajungând în anul 2008, în agricultură existau doar 15,4 % din numărul celor care activau în 1990.
- ❖ diminuările de personal din primele două sectoare au fost echilibrate de creșterea numărului de angajați în sectorul terțiar. În ceea ce privește intensitatea migrației urban – rural aceasta crește o dată cu apropierea persoanelor de sfârșitul vieții active. Schimbările de sens ale fluxurilor migratorii interne au ca principală cauză asigurarea subzistenței.
- ❖ În concluzie populația tânără sub 25 de ani reprezintă grupa cu populația numeroasă cea mai afectată. Tranziția de la școală la integrarea tineretului pe piața forței de muncă constituie una dintre cele mai critice și probleme presante probleme a funcționării pieței forței de muncă, cu impact economic și social deosebit de puternic.
- ❖ Analizând fenomenul activității pe medii se constată că ratele de activitate sunt mai ridicate în mediul rural față de cel urban, datorită particularităților istorice, economice, sociale și chiar demografice. Intensitatea migrației urban-rural crește o dată cu apropierea persoanelor de sfârșitul vieții active. După vârsta de 55 de ani, mobilitatea profesională scade în intensitate deoarece în preajma pensionării, capacitatea persoanei de a-și căuta un loc de muncă sau de a-și

schimba profilul profesional devine foarte mică. În concluzie , schimbările de sens ale fluxurilor migratorii interne au ca și principală cauză asigurarea subzistenței.

- ❖ Pe parcursul celor 18 ani dimensiunile, dinamica, formele și caracteristicile șomajului , în țara noastră , au evoluat diferit de la un an la altul și de la o lună la alta. Acest fenomen și-a făcut simțită prezența în țara noastră, ai evoluat diferit de la un an la altul și de la o lună la alta . Acest fenomen și-a făcut simțită prezența în țara noastră , o dată cu primele măsuri de liberalizare și restructurare a economiei , neavând o evoluție normală, previzibilă.
- ❖ Reducerea continuă a populației ocupate din țara noastră , după 1990 a făcut ca fenomenul șomajului să se reflecte și în rândul populației feminine. Concentrarea șomajului la forța de muncă feminină are numeroase incidente asupra vieții de familie, dar și asupra societății, cum sunt: diminuarea venitului și a puterii financiare a familiei, reducerea numărului copiilor și deteriorarea educației lor și a potențialului de forță de muncă a României.
- ❖ Analiza șomajului după structura socio-profesională și pe niveluri de pregătire lărgeste aria de cunoaștere a acestui fenomen, indicând sursele sale de formare și sugerând căi de soluționare pentru creșterea ocupării și domeniile ce solicită procese de recalificare și reconversie profesională. Așadar, deși șomajul afectează toate categoriile de forță de muncă , se concentrează cu predilecție în rândul celor care au statut de muncitori. Acest fapt se explică tocmai prin prisma declinului industrial, domeniu în care s-au efectuat numeroase disponibilizări ca urmare a procesului de restructurare.
- ❖ În ceea ce privește analiza șomajului pe grupe de vârstă se observă că populația tânără sub 25 de ani reprezintă grupa cu populația numeroasă cea mai afectată. Tranziția de la școală la integrarea tineretului pe piața forței de muncă constituie una dintre cele mai critice și presante probleme a funcționării pieței forței de muncă , cu impact economic și social deosebit de puternic. Trebuie menționat de asemenea că uneori tinerii își încep activitatea în sectoare marginalizate , inferioare calificării lor și alteori chiar intră în circuitul muncii neprotejate, fapt care îi izolează de societate , înainte ca ei să facă primii pași în viața profesională și familială.
- ❖ Instabilitatea mediului economic și social , corelată cu modificări importante în mentalitatea și aspirațiile cetățenilor au dus la modificări importante în

structura populației din România. În ceea ce privește forța de muncă ocupată sunt două caracteristici care trebuie evidențiate. O dată că ponderea angajaților cu contract de muncă pe perioadă determinată s-a redus simțitor, de la 3% în jurul anului 2000, la 1% în anul 2009. Apoi, a crescut ponderea populației ocupate în sectorul terțiar, chiar și pe timp de criză. Rata de creștere a ocupării a fost de 2,3% în anul 2009 pentru servicii, în timp ce industria a înregistrat o scădere de 1,1%, iar agricultura de 8,8%.

- ❖ Analiza evoluției lunare a ratei șomajului în România a arătat prezența componentei sezoniere; prin urmare, pentru a putea continua analiza, datele au fost supuse procesului de desezonalizare prin metoda mediilor mobile. Mai mult, pentru a surprinde exact caracteristicile ratei șomajului în România, au fost calculați indicii sezonității. Este de așteptat ca în lunile de iarnă, când anumite sectoare nu au activitate, aceștia să fie supraunitari, iar în lunile de vară să fie subunitari. Valorile obținute pentru acești indici au confirmat ipotezele făcute.
- ❖ Pentru analiza relației șomaj – inflației, am utilizat metodologia vectorului autoregresiv, luând în calcul atât valorile trecute ale variabilei endogene, cât și cele prezente și trecute ale variabilelor factori. Această analiză a scos în evidență o particularitate a relației inflație - șomaj în România. Aceasta nu este una inversă, așa cum susține teoria Curbei lui Phillips, ci este una directă. Cauzele pot fi multiple – perioada de tranziție a României la o economie de piață, turbulențe determinate de criza economică internațională, sau simplul fapt că această relație a fost testată și validată pe state cu o lungă istorie capitalistă. Adică, un impuls de 1 punct procentual în rata inflației va genera în perioada următoare o creștere a ratei șomajului în România cu 0,04 puncte procentuale și o creștere peste două luni cu 0,03 puncte procentuale.
- ❖ Urmând aceeași metodologie ca la studiul Curbei lui Phillips, am introdus în analiză alte două variabile importante – PIB-ul României și salariul mediu net trimestrial. Rațiunile integrării acestor variabile în cadrul cercetării țin de derivațiile obținute din Curba lui Phillips – legea lui Lucas, a lui Okun, etc. Analiza făcută a determinat următoarea relație între rata șomajului, rata inflației, salariul mediu net și PIB în România. O creștere a ratei inflației cu 1 punct procentual, duce la o creștere concomitentă a ratei șomajului cu 0,136 puncte procentuale. Prin prisma coeficienților, cel mai mare este al salariului

mediu net. Dar analiza de descompunere a varianțelor a arătat că influența efectivă a salariului este neglijabilă în timp asupra ratei șomajului. La fel este și în cazul PIB-ului. Lipsa de influență pentru ultimeme două variabile este explicată prin lipsa de flexibilitate a pieței forței de muncă în România.

- ❖ În ceea ce privește politica privind piața forței de muncă în România este necesară o schimbare a priorităților stabilite , conștientizarea investiției care trebuie făcute în capitalul uman, promovarea și susținerea în mai mare măsură a sectorului privat ca fiind generator de locuri de muncă.
- ❖ În cadrul altor măsuri și programe naționale în vederea gestionării șomajului și a creșterii nivelului ocupării forței de muncă se numără:
 - promovarea potențialului local în vederea implementării direcțiilor de ocupare și incluziune socială;
 - creșterea și îmbunătățirea investițiilor în capitalul uman, creșterea accesului la educație pentru grupurile dezavantajate;
 - adoptarea unui sistem educațional și de formare la noile cerințe și competențe.
 - o mobilitate mai mare a forței de muncă atât pe plan intern și internațional.

CAPITOLUL III PIAȚA FORȚEI DE MUNCĂ ȘI ȘOMAJUL ÎN JUDEȚUL MARAMUREȘ

Obiective urmărite:

În acest capitol ne –am fixat ca și obiectie următoarele:

- ❖ o prezentare fidelă a județului Maramureș, potențialul de dezvoltare fiind dat în principal de expansiunea serviciilor și accesul facil la forța de muncă bine pregătită , oportunitățile valorificate până în prezent de investitorii străini care au preluat sau au înființat parcuri industriale.
- ❖ analiza pieței forței de muncă la nivelul județului Maramureș, abordare realizată după aceeași metodologie ca la nivel național fiind analizată întâi rata șomajului , apoi relația ei cu rata inflației și mai apoi cu salariul mediu net și P.I.B-ul la nivel de județ . Scopul analizei a fost de a evidenția relația de interdependență existentă între diversele variabile ale pieței forței de muncă în județul Maramureș.

- ❖ realizarea unei analize pe bază de chestionare privind situația de pe piața forței de muncă. S-a urmărit surprinderea unor caracteristici ale deciziilor legate de angajare, procesul de angajare, implicarea agenților economici în procesul de formare continuă a angajaților, etc.

În urma analizei întreprinse s-au desprins următoarele concluzii:

- ❖ Piața forței de muncă din regiunea Nord-Vest reflectă în mare tendințele de la nivel național. Dezechilibrele provocate de procesul de restructurare a economiei românești, au dat și în județul Maramureș o nouă dimensiune problemei adaptării forței de muncă la cerințele pieței.
- ❖ deși populația județului a scăzut simțitor, rata natalității în Maramureș s-a menținut tot timpul peste rata națională, în timp ce rata mortalității a fost sub valoarea națională. Asta înseamnă că scăderea continuă a populației județului nu s-a datorat atât de mult fenomenelor demografice legate de fertilitate și mortalitate, ci mai mult de fenomenul migraționist. Sporul natural a devenit negativ de abia la intrarea în acest mileniu, în schimb din cauza restructurărilor economice masive, o mare parte a populației, în special tinerii au preferat să migreze.
- ❖ în ceea ce privește aspectele legate strict de piața forței de muncă, se poate observa că județul Maramureș a fost caracterizat de o rată aproape identică de activitate pentru bărbați și femei, chiar în unii ani mai mare pentru femei; cea mai mică rată a șomajului a fost înregistrată în anul 1996, urmată de o explozie care a dus la cea mai ridicată rată a șomajului un an mai târziu, principalul motiv fiind restructurarea sectorului minier și a industriilor conexe lui.
- ❖ în continuarea analizei s-a folosit aceeași metodologie ca la nivel național. A fost analizată întâi rata șomajului, apoi relația ei cu rata inflației și mai apoi cu salariul mediu net și P.I.B-ul la nivel de județ. Metodologia aplicată a fost adaptată la specificul datelor existente. Prima și cea mai simplă analiză de previzionare este netezirea exponențială prin metoda Holt-Winters. De această dată, metoda a fost aplicată pentru serie ce nu prezintă componentă sezonieră. Mai departe, scopul analizei a fost de a evidenția relațiile de interdependență existente între diversele variabile ale pieței forței de muncă în județul Maramureș.

- ❖ Rezultatele prezentate în continuare arată o relație inversă între rata șomajului și rata inflației la nivelul județului, deci o confirmare a Curbei lui Phillips. Analizele efectuate au evidențiat o influență slabă a ratei inflației asupra ratei șomajului, astfel că aceasta nu reprezintă un factor consistent de previziune a ratei șomajului. Acest aspect ar putea fi determinat, în principiu, de faptul că la nivel de județ nu sunt disponibile date despre modificările prețurilor exclusiv în cadrul geografic al județului, datele fiind angrenate la nivel de țară.
- ❖ În ceea ce privește analiza relației dintre rata șomajului și rata inflației se observă, așa cum era de așteptat că influența ratei inflației asupra ratei șomajului este foarte mică în județul Maramureș. Nici măcar 10% din variația celei din urmă nu este explicată de factorul de influență. În schimb, pe termen lung, la nivelul județului Maramureș, o mai mare parte din variația ratei inflației este explicată de rata șomajului.
- ❖ Analizele derulate la nivel județean au evidențiat că variabilele cu influențe semnificative la nivel național au o importanță mult mai mică. Astfel, se poate trage concluzia că în județul Maramureș schimbările survenite în piața forței de muncă nu sunt de natură deterministă, ci sunt datorate deciziilor politice luate la nivel înalt.
- ❖ Relația dintre rata șomajului și populația județului nu a putut fi estimată prin nici o metodă de analiză. În toate cazurile, coeficienții și, implicit, modelele găsite, nu au fost validate, dovedindu-se ne semnificative din punct de vedere statistic.
- ❖ Pe parcursul acestei cercetări, analizele pieței forței de muncă și șomajului în România și în județul Maramureș, au fost făcute pe baza datelor oficiale. Pentru a prezenta o imagine reală a situației la nivel de județ, cât mai fidelă, am considerat necesară și aplicarea unui chestionar printre administratorii agenților economici. Scopul principal a fost de a surprinde caracteristici ale deciziilor legate de angajați și procesul de angajare și concediere. Pe lângă întrebări introductive referitoare la însușiri ale organizației, chestionarul a cuprins și idei ce vizează noile angajări posibile, procesul de trimitere în șomaj, implicarea agenților economici în procesul de formare continuă a angajaților, etc. Aleator au fost selectați 100 de agenți

economici din județ , cărora li s-au trimis chestionare. Am obținut o rată de 74% răspunsuri valide.

- ❖ În primul rând, ne-au interesat caracteristicile demografice ale firmelor analizate. Majoritatea dintre acestea, 92% sunt private , iar cele mai multe activează în domeniul comerțului fiind urmate de firmele de prestări servicii și doar 20% dintre societățile comerciale analizate sunt producătoare.
- ❖ Pentru a putea surprinde efectele ei , am întrebat agenții economici din județ câte persoane au angajat în ultimii trei ani și câte persoane au concediat în ultimii 3 ani. Majoritatea au angajat între 5-10 persoane, în domeniul comerțului. O altă specificitate este că s-au angajat mai multe persoane în producție decât în prestări servicii. Aceste rezultate, precum și testele aplicate, au descoperit o legătură semnificativă pe piața forței de muncă maramureșene între domeniul de activitate și numărul de persoane angajate în ultimii trei ani, caracterizați de criza economică internațională și națională.
- ❖ Înainte de analiza efectivă a procesului de angajare – concediere , un alt aspect important este legat de nivelul de calificare a salariaților. Se știe foarte bine că piața forței de muncă din România este deficitară la locurile de muncă dedicate persoanelor cu studii superioare. Spre deosebire de alte aspecte analizate înainte , care au diferențiat județul Maramureș de specificul țării, în acest caz analiza dovedește că și agenții economici din acest județ au aceleași preferințe ca cei din restul țării. Astfel, 44 din firmele chestionate, reprezentând 60% au cei mai mulți angajați absolvenți cu studii medii. Aproape 40% au mai mulți angajați cu studii superioare și doar un singur agent economic are majoritatea salariaților cu studii masterale absolvite.
- ❖ În ceea ce privește încadrările din rândul șomerilor , doar 20% dintre firmele chestionate au ca grup țintă șomeri înregistrați la AJOFM Maramureș.
- ❖ În ultimii ani , discuții din ce în ce mai aprinse se poartă pe tema corelării programelor de studii universitare cu cerințele pieței forței de muncă. Din acest motiv, am vrut să vedem opinia angajatorilor maramureșeni privind aspectele pe care ar trebui să pună mai mare accent instituțiile de învățământ superior din România. Cu o majoritate covârșitoare se poate observa că angajatorii preferă persoanele creative , care vin cu idei noi pentru afacerea lor. Instituțiile de învățământ superior ar trebui deci, să gândească programele de studiu astfel încât să dezvolte capacitatea creatoare ale viitorului angajat. În acest mod am

avea, din punctul de vedere al mediului de afaceri din județul Maramureș, o mai bună integrare a proaspeților absolvenți pe piața forței de muncă. Efectul ar fi extrem de important, luând în considerare rezultatele analizei pieței forței de muncă la nivel național, care arată o rată a șomajului extrem de mare (peste 20% în ultimii ani) în rândul tinerilor.

- ❖ Păstrând filiera educației superioare, am analizat gradul de colaborare dintre mediul de afaceri maramureșean și mediul universitar. Cel mai important aspect al acestei colaborări, care are efecte sesizabile și pe piața forței de muncă se referă la practica studenților. Din păcate însă, o mare majoritate a firmelor nu au nici un fel de colaborare pe această filieră cu instituțiile de învățământ superior. Apare deci, o lipsă de comunicare între educator și angajator care nu este decât în detrimentul angajaților.
- ❖ Majoritatea angajatorilor maramureșeni sunt tradiționaliști, preferând forma clasică de program. Totuși, având în vedere specificul activităților din acest județ este destul de însemnat efectivul celor care acceptă și fac angajări și în regim part-time (în jur de 40%).
- ❖ În final, am dorit să vedem care sunt motivele care, din punctul de vedere al managementului unei firme duc la obținerea statutului de șomer pentru unele persoane. Printre motive regăsim: lenea, dezinteresul, superficialitatea angajatului, lipsa de experiență, etc.
- ❖ Pentru prelucrarea informațiilor apărute în chestionar au fost folosite metode de statistică descriptivă, statistică inferențială și analiză multidimensională a datelor.

Blocajul financiar, alături de blocajul investițional constituie alt factor important care influențează echilibrul din economie, deci implicit și pe cel de pe piața forței de muncă. Pierderea piețelor externe precum și migrația sunt factori care au influențat această perioadă ocuparea și șomajul din România.

În vederea creșterii gradului de ocupare în România și reducerea nivelului șomajului va trebui să se acționeze în direcția sporirii investițiilor și a susținerii unei creșteri economice durabile.

Deasemenea, o direcție importantă o constituie dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii, deoarece acestea trebuie privite ca principalele promotoare ale inovației și ocupării forței de muncă.

Pentru o dezvoltare economică și creșterea eficienței în cadrul economiei, România va trebui să se acționeze pentru:

- reducerea șomajului în rândul tinerilor, prin aplicarea măsurilor de stimulare a angajatorilor pentru încadrarea în muncă a absolvenților de învățământ, consiliere profesională, cursuri de formare profesională, consultanță pentru înființarea de mici afaceri;
- reducerea șomajului de lungă durată, prin acordarea de alocații pentru șomerii care se încadrează înainte de expirarea perioadei de indemnizare, stimularea mobilității, prin măsuri de subvenționare a forței de muncă angajată în programe de ocupare temporară;
- reducerea șomajului în rândul persoanelor cu vârste de peste 45 ani, prin măsuri de stimulare a angajatorilor;
- prelungirea vieții active, prin măsuri de stimulare a angajatorilor care încadrează șomeri care mai au 3 ani până la îndeplinirea condițiilor pentru solicitarea pensiei anticipate parțiale, pensiei anticipate sau pentru acordarea pensiei pentru limită de vârstă, conform legii;
- perfecționarea profesională continuă, prin organizarea de cursuri și pentru persoanele care și-au întrerupt activitatea, astfel încât, la reluarea acesteia, să-și poată îndeplini atribuțiile de serviciu, iar pe de altă parte, diversificarea competențelor profesionale în scopul facilitării integrării acestora pe piața forței de muncă;
- asigurarea unui climat concurențial adecvat, capabil să stimuleze creșterea competenței, calității și performanțelor profesionale ale factorului uman;
- creșterea flexibilității pieței muncii, sub aspect intern, extern și salarial;
- promovarea dialogului social, prin perfecționarea instituției negocierilor

În concluzie, aceste aspecte trebuie să constituie elemente de bază în elaborarea strategiilor și politicilor de ocupare, de combatere a marginalizării sociale, de inserție pe piața forței de muncă și reintegrare în activitate a persoanelor descurajate, fie că sunt intrate pentru prima dată pe piața forței de muncă, fie că au statutul de șomer obținut în urma pierderii locului de muncă.

BIBLIOGRAFIE

1. Adumitrăcesei I.D, E.Niculescu, N.G.Niculescu(1998) "Economie politică – teorie și politică economică pentruRomania", Editura Polirom, 1998, p.193
2. Andersen T, Niels Haldrup, Jan Rose Sresen,Product Market Integration and European Labour Markets,Paper provided by School of Economics and Management, University of Aarhus in its series Economics Working Papers with number 1999-26,available at <http://ideas.repec.org/p/aah/aarhec/1999-26.html>
- 3.Angelopoulos A (1987) , Un plan mondial pentru ocuparea forței de muncă .Pentru un Keynesism la scară internațională, Ed.Politică , București
- 4.Bădulescu Alina (2006) , Ocuparea și șomajul - între abordări teoretice și realități contemporane, Ed.Universității , Oradea
5. Beck, T. (2007), Financing Constraints of SMEs in Developing Countries: Evidence, Determinants and Solutions, KDI Conference on “Financing Innovation–Oriented Businesses to Promote Entrepreneurship, May 2007
6. Belli N. (2000) , "Șomajul-sursa de sărăcie a populației", Revista Economistul nr.703/2000, pag.a 6-a
7. Berger, A.& Udell, G., (2005), A More Complete Conceptual Framework for Financing of Small and Medium Enterprises, World Bank Policy Research Working Paper No 3795
8. Bernard J, Colli Jean Claude (2005) , Vocabular economic și financiar , Ed.Humanitas, București
7. Biggs, T., (2002), Is Small Beautiful and Worthy of Subsidy? Literature Review, IFC
- 9.Bocean Claudiu,The Impact of Active Labour Market Policies in Romania,Online at <http://mpr.ub.uni-muenchen.de/10397/> MPRA Paper No. 10397, posted 10. September 2008
- 10.Blaug M, (1992) , Teoria economică in retrospectivă, Ed.Didactică și Pedagogică , București
- 11.Cartelier A (1990), Mannaie et systeme de paiement :Le probleme de la formation de l"equilibre, Paris
- 12.Ciucur D(2004), "Piața muncii in condițiile aderării Romaniei la Uniunea Europeană", in revista "Raporturi de Muncă", nr. 5/mai 2004, p. 25
- 13.Didier M (1998) , Economia :Regulile jocului , Ed Humanitas, București
- 14.Dobrotă N , Economie politică, Editura Economică, București, 1997, p.383
15. Debreu G, Arrow KJ (1954) Existence of an equilibrium for a competitive economy, Econometrica
- 16.Georgescu M A (2005) Provocări socio-economice , Ed.Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca
- 17.Ghisoiu M (2000), Sisteme si structuri noi de reducere a somajului, Universitatea Babes Bolyai , Cluj Napoca, Catedra de economie Politica, proiect de cercetare tip A

18. Ghișoiu M (coord) (2000) Șomajul-realitate contemporană –evoluii recente , Editura Risoprint, Cluj Napoca
19. Grantham George, Mary Mckinnon , Labour market evolution: the economic history of market integration, wage flexibility, and the employment relation, Routledge, 1994, available at http://books.google.com/books?id=UbiEsJJwpvsC&dq=labour+market&hl=ro&source=gbs_navlinks_s
20. Hayek, F A (1993) Drumul către servitute , Ed. Humanitas, București
21. Heller C (2007) The Keynesian Cross : Graphical Interpretation of Effective Demand , Working Paper Series, Available at SSRN: <http://ssrn.com/>
22. Heller C (2002) The General Theory of Employment , Interest and Money According to Brian Reddaway, MPRA Paper , VOL 1-
23. Keynes J.M (1970) Teoria generală a folosirii mâinii de lucru , a dobânzii și a banilor , Ed. Stiințifică , București
24. Lang D, Can the Danish model of “flexicurity” be a matrix for the reform of European labour markets?, Paper provided by Groupement de Recherches Economiques et Sociales in its series Cahiers du GRES with number 2006-18.
25. Malthus Th (1992) , Eseu asupra principiului populației , Ed. Stiințifică, București
26. Marx K (1960) Capitalul , vol I , Ed. Politică , București
27. Marx K, Engels Fr (1969) Opere , Ed. Politică , București
28. Montchretille De A (1889) Traite d` economie politique, Paris
29. Matei, L & Matei, A, (2010) Local employment policies in the context of the economic crisis: Influences of the European Community structural instruments , Online at <http://mpa.ub.uni-muenchen.de/23086/> MPRA Paper No. 23086, posted 05. June 2010
30. Marshall A, Principles of Economics, vol. I, Fifth edition, MacMillan, London, 1907, p. 138
31. Mitrut, C., Constantin, D. L., (2006), Current issues concerning regional policy and SMEs in Romania, South–Eastern Europe Journal of Economics 2 (2006) 209–221
32. Năstase* C & Kajanus M (2009), THE IMPACT OF THE GLOBAL CRISIS ON SME AND ENTREPRENEURSHIP BEHAVIOR – ROMANIA AND FINLAND CASES, Article provided by Academy of Economic Studies - Bucharest, Romania in its journal The AMFITEATRU ECONOMIC journal, number 3, 2009, pages 751-762
33. Newberry, D., (2006), The role of small and medium sized enterprises in the futures of emerging economies, World Resource Institute
34. NICOLESCU (2009) , Strategic directions focused on SMEs for the way out of crisis, Journal Economia. Seria Management, Issue 1, pages 17-22, 2009
35. Perț S, "Piața paralelă a muncii", in revista "Raporturi de muncă", nr. 2/2001, p.20
36. Pohoăță I (1995) Doctrină economică universală . Contemporani, Ed. Fundației „Gh. Zane”, Iasi
37. Popescu Gh (2002), Evoluția gândirii economice , Ed a 2 -a , Ed. „George Baritiu ”, Cluj Napoca

38. Popescu Gh (1999) Keynesism și neoliberalism in economia secolului al XX-lea, Ed. Didactică și Pedagogică, București
39. Parker S (2004) , The economics of self-employment and entrepreneurship, Cambridge University Press
40. Pirtea , M & all (2007): The influence of the European single market upon the SME activity. Published in: The proceedings of the international conference Competitiveness and European integration 1 (2007): pp. 423-429, Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/12970>
41. Roman, M (2010), The efficiency analysis applied for the evaluation of labour market policies: Study case for Romania, Online at <http://mpra.ub.uni-muenchen.de/20332/> MPRA Paper No. 20332, posted 30. January 2010 /
42. Ricardo D (1959) Opere alese , vol I , Ed. Academiei , București
43. Răboacă Gh (2003) Piața muncii și dezvoltarea durabilă, Ed. Tribuna economica , București
44. "Rodriguez-Planas N (2007) , What Works Best for Getting the Unemployed Back to Work: Employment Services or Small-Business Assistance Programmes? Evidence from Romania, Paper provided by Institute for the Study of Labor (IZA) in its series IZA Discussion Papers with number 3051, September 2007"
45. Smith A (1962) Avutia natiunilor , vol I, Ed .Academiei , București
46. Stiglitz J, Walsh C (2005) Economie , Ed. Economică , București
47. Streinu A (2001) Dictionar de economie , Ed. Niculescu , București
48. Stiglitz J, Walsh C (2002) Economie , Ed. Economică , București
49. Suta-Selejeanu S (1997) Doctrine economice – O privire panoramică , Ed. Eficient , București
50. Wray R (2006) Keynes Approach to Money :An assesment after 70 years , Atlantic Economics Journal
51. Wray R (2007) The Continuing Legacy of J.M.Keynes , Working Paper Available at SSRN: <http://ssrn.com/>
52. *** Dicționar enciclopedic (1996) , vol II, Ed. Enciclopedică , București
53. *** Dicționar de economie (2001) , editia a II a, Ed. Economică , București
54. **** Anuarul Statistic al României , serii de timp 1990-2006
55. *** Raportul anual al BNR, 2000-2006, www.bnr.ro
56. *** - European Commission- The Economy 2007 Review, Moving Europe's productivity frontier, Brussels, http://ec.europa.eu/economy-finance/publications/publication10130_en.pdf
57. *** - www.ilo.org
58. *** - www.mmuncii.ro
59. *** - www.anofm.ro
60. *** - www.epp.eurostat.ec.europa
61. *** - www.adr.ro
62. *** - www.insse.ro

63. *** - www.cnp.ro
64. *** - www.insse.ro
65. *** - www.anofm.ro